

Olympiáda zo slovenského jazyka a literatúry
Ročník 04 – 4. ročník. školský rok 2011/2012
Celoslovenské kolo
Kategória: B
ÚLOHY

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ (kategória B)

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka 1

Papierové vysielačky (upravené)

Knižnicu navštevoval Tomáš častejšie než kníhkupectvá. Bola to malá budova s hnedou fasádou a trhlinou nad vstupným štítom. Klasická ukážka maximálne účelovej, ničím výnimočnej starorežimovej architektúry, takej typickej pre okresné mestá, sa priazni domáceho obyvateľstva veľmi netešila. Väčšinou ju navštevovali školopovinné deti, ktoré nemali doma internet; študenti márne zháňajúci skriptá rezervované na dvadsaťpäť rokov dopredu; paničky so stratenými happyendovými snami, hrabúce sa v nakopenom šťastí ženských románov; šporovliví dôchodcovia s rozloženými novinami pred sebou.

Mohol si v nej vybrať z nespočetného množstva omazaných, roztrhaných, popodčiarkovaných kníh. Takmer celkom zadarmo. Stálo ho to len ročný poplatok a päťdesiat centov za modré šušťavé návleky z automatu pri vstupných dverách.

Rád si dlho vyberal. Vždy aspoň štyri knihy. Prózu. Poézia pre neho predstavovala latinčinu. Bol to mŕtvy jazyk.

Končekmi svojich chudých prstov prechádzal po chrbtoch vystavených kníh. Niektoré z nich sa leskli, zväčšeným písmom vykrikovali do zaprášeného ticha meno svojho otca alebo matky, ktorá ich priviedla na tento trojrozmerný svet. Iné sa mu zdali vystrašené, vyblednuté ako papier, čo v sebe ukrývali. Zopár exemplárov bolo súcich na vyradenie, zopár by povyhádzoval aj sám Tomáš. Čudoval sa, ako vôbec vyšli na spaľujúce slnečné svetlo bez

toho, aby sa nevznietili od cisárovej novej hanby. Usporiadané v úzkych regáloch, naukladané abecedne natesno vedľa seba, pripomínali zašlú slávu alexandrijskej učenosti, kláštorných skriptórií a guttenbergovských tlačiarní.

D. D ako Dafoe, Dante, Defoe, Dickens, Dostojevskij, Dušek. Zastavil sa pri piatom autorovi. Neobluboval jeho siahodlhé romány o vine, morálke a vykúpení. Miloval jeho krátke poviedky a novely. Krokodíl. Nežná. Zlý žart. A Biele noci.

Útla modrá knižka s pozlátenými písmenami na obálke, skrývajúca v sebe netušené čaro Pandorinej skrinky. Po jej prečítaní zvýraznil žltou fixkou vetu na prvej strane: „Náhle mi napadlo, že som osamelý, všetci ma opúšťajú a všetci sa ma zriekajú.“

Tomáš podčiarkol slová niekoho iného. Svoje pocity vyjadril rovným fosforeskujúcim ťahom. Dokázal sa zdôveriť len vytlačeným zhlukom slabík. Vtedy, v tej chvíli, keď do bielych nocí čmáral polárnu žiaru zvýrazňovača; vtedy, v tej chvíli, keď si sám určil diagnózu a výhražne ju podškrtol, pomyslel v tom okamihu na to, že si ju raz ktosi prejde očami?

Z. Fajčák, Dotyky 04, 2011, ročník XXIII, s. 16.

Ukážka 2

Knižná kultúra a knižný trh

Slovensko sa oddávna pýši svojou knižnou kultúrou. Naše vydavateľstvá vydávajú nádherné a nápadité knihy, ktoré oceňujú a obdivujú aj v zahraničí. Máme napríklad nové unikátne sedemväzkové vydanie knihy Tisíc a jedna noc či geniálne preložené a ilustrované Danteho Peklo. Nevznikli za rok, ani za dva. Prekladatelia na nich robili desaťročia a vyhrali sa s každým slovom, každou čiarkou, v precíznej práci nezaostávali ani redaktori, ilustrátori a ostatní tvorcovia kníh.

Prirodzene, takto sa nepristupuje k prekladom populárnej literatúry. Avšak „odfláknúť“ by sa nemali, práve tie číta tá časť populácie, ktorej jazykovú kultúru by sme mali zvyšovať. Zle preložených, nezredigovaných či zle zredigovaných kníh pribúda. A tak si prečítame, že k dvom ženám pri stole si prisadla tretia do páru, ľudia vytínali kamenné stĺpy, Veľkonočný ostrov štátovým usporiadaním patrí k Chile, a to nehovorím o prechodníkových konštrukciách či skrížených väzbách. Nezazlievam chyby prekladateľom, tí ich po sebe ťažko nájdu. Keďže poznajú originál, pri korekcii svojho prekladu chyby jednoducho prehliadnu. Aj ten najlepší prekladateľ potrebuje redaktora. Viem, pod akým časovým tlakom sú

prekladatelia, viem, aká je konkurencia na knižnom trhu, viem, že termíny sa musia dodržiavať, viem, že knihy sa musia predávať, viem, že všetko stojí peniaze, ale... Knižná kultúra by nemala upúšťať od jazykovej. Znižovaním jazykovej úrovne sa znižuje aj úroveň knižnej kultúry. Škoda, že sa naďalej šetrí najviac na redakčnej úprave textov. Ak však napokon predsa len svitnú nové svetlé časy a budú peniaze na precízne spracovanie textov, možno už nebude komu peniaze ponúknuť. Dobrí redaktori nerastú na strome, tých treba vychovať. A kto ich vychová? Tí, čo pracujú vo vydavateľstvách, na to nemajú čas, a externisti dôvod.

Margita Bíziková

Úlohy

1. Prečo Tomáš podľa ukážky 1 nečítal poéziu?
 - A. Bola preňho absolútne nezrozumiteľná, pretože sa nikdy neučil po latinsky.
 - B. Považoval ju za nemodernú, a preto čítal prózu, ktorá lepšie zachytáva súčasnosť.
 - C. Bola preňho nepochopiteľná, pretože nerozumel jej umeleckému vyjadrovaniu.
 - D. Bol presvedčený, že už prestala plniť svoju úlohu, a tak upadla do zabudnutia.
2. Napíšte, ku ktorým literárnym obdobiam sa časovo viažu odkazy v ukážke 1.
 - a) *zašlá sláva alexandrijskej učenosti*
 - b) *kláštorné skriptória*
 - c) *guttenbergovské tlačiarne*
3. Uveďte názov najslávnejšieho svetového románu *o vine, morálke a vykúpení*.
4. Nájdite v ukážke 1 slovo, ktorým Tomáš určil svoju diagnózu. Napíšte ho vo forme abstraktného podstatného mena.
5. Vypíšte z ukážky 1 prvé slovo vety, v ktorej je vyjadrený symptóm/prejav Tomášovej diagnózy.
6. Napíšte vhodné synonymum k slovu *súci* zo štvrtého odseku ukážky 1.
7. Vypíšte z ukážky 1 prvé slovo vety, v ktorej Tomáš hodnotí obsahovú stránku konkrétnej knihy.
8. Uveďte jedným slovom, koho autor v štvrtom odseku ukážky 1 pomenoval *otcom alebo matkou*.
9. S ktorým pádom sa viaže sloveso v slovnom spojení *zriekajú sa ma*?
10. Vyberte z nasledujúcich možností najpravdepodobnejší dôvod, pre ktorý Tomáš z ukážky 1 navštevoval knižnicu častejšie ako kníhkupectvá.
 - A. Tomášovi sa páčil vzhlad knižnice, učarovala mu starorežimová architektúra.
 - B. Knihy v knižnici Tomášovi pripomínali zašlú slávu alexandrijskej učenosti.
 - C. Výber kníh tu Tomáša stál len ročný poplatok a päťdesiat centov za návleky.

D. Len do kníh z knižnice dokázal Tomáš fixkou zaznamenať svoje myšlienky.

11. Napíšte, v ktorej svetovej literatúre sa po prvýkrát spomínala Pandorina skrinka.
12. Ktorý umelecký jazykový prostriedok predstavuje slovné spojenie v ukážke 1 *polárna žiara zvýrazňovača*?
13. Uveďte najpravdepodobnejší dôvod, pre ktorý by externí redaktori z ukážky 2 nemali záujem vychovávať nových redaktorov.
14. Ktorý druh literatúry uprednostňujú podľa ukážky 2 čitatelia so slabšou jazykovou kultúrou?
15. Do ktorej národnej literatúry patrí Danteho Peklo?
16. Napíšte antonymum k zvýraznenému slovu v slovnom spojení: v *precíznej práci nezaostávali ani redaktori*.
17. Do ktorých skupín chýb, resp. do ktorých jazykových rovín by ste zaradili chyby vymenované v druhom odseku ukážky 2?
18. Zámerom autorky textu v ukážke 2 bolo predovšetkým
 - A. poukázať na ľahostajnosť vydavateľstiev k prekladom populárnej literatúry.
 - B. vyzdvihnúť prácu skúsených redaktorov pri vydávaní kníh populárnej literatúry.
 - C. odsúdiť nekvalitnú prácu prekladateľov svetových bestsellerov.
 - D. upozorniť na nedostatočnú propagáciu našich kníh v zahraničí.
19. Vypíšte z ukážky 2 prvé dve slová vety, v ktorej jej autorka prvýkrát aj gramaticky vyjadrila osobnú zainteresovanosť na téme textu.
20. Uveďte dôvod, pre ktorý autorka použila v druhom odseku ukážky 2 úvodzovky.
21. Text v ukážke 2 predstavuje
 - A. úvahu.
 - B. výklad.
 - C. recenziu.
 - D. opis.
22. Vypíšte z prvého odseku ukážky 2 jeden neurčitý slovesný tvar.
23. Vypíšte z ukážky 2 slovo, ktorého význam je *upraviť obsahovú časť rukopisu knihy do tlače*.
24. Vypíšte z prvých dvoch viet ukážky 2 jeden príklad na synekdochu.
25. Vytvorte od slova kniha
 - a) prídavné meno
 - b) príslovku

DRUHÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

čas: 30 minút

Napíšte vnútorný monológ tínedžera na tému **Sám v dave**, začínajúci vetou
„*Náhle mi napadlo...*“

(Rozsah: 15 -20 viet.)

TRETIA ČASŤ – ÚSTNA

Pripravte si diskusný príspevok na konferenciu s témou

Úroveň vyjadrovania prezentovaná v knihách a iných médiách a jej vplyv na jazykovú kultúru národa

(Na **prezentovanie príspevku do diskusie** máte 5 minút.)

Autorský kolektív: PhDr. Alena Polakovičová, PhDr. Katarína Hincová, PhD., PhDr. Ľubica Štarková

Recenzovala: PhDr. Eva Vrbanová, PaedDr. Mária Melichárová

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2012

SL04ckBul12